

MÜASİR İNGİLİS UŞAQ ƏDİBLƏRİNİN YARADICILIĞI YENİ YANAŞMA KONTEKSTİNDƏ

Zəhra Xankişiyeva

Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: zara-zara-1986@mail.ru

Xülasə. Məqalədə müasir ingilis uşaq yazıçı və şairlərinin yaradıcılığı yeni yanaşma kontekstində öyrənilmişdir. Bu baxımdan Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında uşaq ədəbiyyatının tərcüməsi və tədqiqi sahəsində bir çox mütərcim və alimləri ilə ingilis uşaq ədəbiyyatı mütəxəssisləri arasında epistolaryar dialoqların aparılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məqalədə Kimberli Reynolds və Maykl Rozenin Azərbaycana ünvanlanmış esselərinə xitabən Britaniya, o cümlədən ingilis uşaq ədiblərinin yaradıcılığına xas elementlərə toxunularaq elmi mühakimələr irəli sürülmüş, müasir ingilis ədiblərindən C.R.R. Tolkin və C.K. Roulinqin əsərləri müstəvisində onların yaradıcılığının səciyyəvi xüsusiyyətlərinə diqqət yetirilmişdir.

Açar sözlər: Müasir ingilis ədibləri, yeni yanaşma, yeni inkişaf mərhələsi, klassik sənət nümunələri, uşaq ədəbiyyatının inkişafı, uşaqlıq konsepti.

CREATIVITY OF MODERN ENGLISH CHILDREN'S WRITERS IN THE NEW APPROACH CONTEXT

Zahra Khankishiyeva

Azerbaijan University of Languages, Baku, Azerbaijan

Abstract. The article examines the work of contemporary English children's writers and poets in the context of a new approach. From this point of view, the holding of epistolary dialogues between many translators and scholars in the field of translation and research of children's literature and specialists in English children's literature is of great importance in Azerbaijani literary criticism. The article, referring to the essays of Kimberly Reynolds and Michael Rosen addressed to Azerbaijan, touching on the elements characteristic of the work of British, including English children's writers, expresses scientific reasoning, draws attention to the characteristic features of their work using the example of the works of modern English writers J.R.R. Tolkien and J.K. Rowling.

Keywords: Modern English writes, a new approach, new stage of development, samples of classical art, development of children's literature, childhood concept.

ТВОРЧЕСТВО СОВРЕМЕННЫХ АНГЛИЙСКИХ ДЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ В КОНТЕКСТЕ НОВОГО ПОДХОДА

Захра Ханкишиева

Азербайджанский Университет Языков, Баку, Азербайджан

Резюме. В статье исследуется творчество современных английских детских писателей и поэтов в контексте нового подхода. С этой точки зрения большое значение в азербайджанском литературоведении имеет проведение эпистолярных диалогов между многими переводчиками и учеными в области перевода и исследования детской литературы и специалистами по английской детской литературе. В статье, ссылаясь на адресованные Азербайджану эссе Кимберли Рейнольдса и Майкла Розена, касаясь элементов, свойственных творчеству британских, в том числе, английских детских писателей, высказываются научные рассуждения, обращается внимание на характерные особенности их творчества на примере произведений современных английских литераторов Дж.Р.Р.Толкина и Дж.К. Роулинга.

Ключевые слова: Современные английские литературы, новых подход, новый этап развития, примеры классического искусство, развитие детской литературы, концепция детства.

1. Giriş

Uşaq ədəbiyyatının tənqidi və nəzəri məsələlərinin öyrənilməsi XX əsrin erkən orta zaman kəsiyinə təsadüf edir. Uşaq ədəbiyyatı haqqında ilk monoqrafik nəşrlər, o cümlədən F.C. Harvey Dartonun “İngiltərədə uşaq kitabları; sosial həyatın beş əsri”, eləcə də Pol Hazardın ilk dəfə 1944-cü ildə fransız dilində və sonralar ingilis dilində çap olunan “Kitablar, uşaqlar və insanlar” adlı kitabı uşaq ədəbiyyatının ideya-estetik dəyərləri və əhəmiyyətinin müəyyənləşdirilməsində, onun daha geniş mədəni kontekstdə kanonunun, yaxud qayda-qanunlarının yaradılmasında ilk addım kimi qiymətləndirilmişdir.

İngilis uşaq ədəbiyyatının həm keçmiş, həm də müasir klassik şair və yazıçıların əsərlərinin bir qismi Azərbaycan dilinə tərcümə edilsə də bu və yaxud digər yazarın yaradıcılığı demək olar ki, xüsusi tədqiqat obyektinə çevrilməmişdir. XXI əsrin ilk onilliklərində Beynəlxalq uşaq ədəbiyyatı simpoziumlarında, konfranslarında uşaq ədəbiyyatına dair xülasə şəklində esselər, eləcə də “Britaniya uşaq ədəbiyyatı”, “Britaniya uşaq folkloru: Poeziya” adlı ali məktəb tələbələri üçün nəşr olunan dərs vəsaitlərində folklor nümunələri, şair və yazıçıların əsərlərindən tərcümələr və yazarların həyat və yaradıcılığı barədə qısa очерк, annotasiya xarakterli yazılar çap olunmuşdur. Bunlar isə Azərbaycan uşaq ədəbi və elmi ədəbiyyatında bu sahədə müəyyən işlər görüldüyündən xəbər verir.

Azərbaycan ədəbi-elmi düşüncə dövriyyəsində ingilis uşaq ədəbiyyatının yayılmasında yaxından iştirak edən uşaq ədəbi tənqidinin tanınmış mütəxəssisi, Uşaq ədəbiyyatı üzrə Beynəlxalq Tədqiqatlar jurnalının redaktoru, Nyukasl Universitetinin professoru Kimberli Reynolds yazır: *“Bütün mədəniyyətlər bu və ya digər formada uşaqlar üçün əsərlər yaratdığından uşaq ədəbiyyatı da uşaqların dünyaya təqdim olunduğu əsas yolu təşkil edir, uşaq və yeniyetmələr ədəbiyyatı ilə onu bölüşmək və mübadilə aparmaq mədəni anlaşmanın inkişafında bir yol, vasitə ola bilər”* [5, s.418-419].

Uels Universitetinin ingilis dili və uşaq ədəbiyyatı professoru Piter Hantın redaktəsi ilə nəşr olunmuş “Uşaq ədəbiyyatının şərh” adlı tənqidi esselər toplusu “Uşaq ədəbiyyatının Beynəlxalq Ensiklopediya Bələdçisi” seriyası ilə nəşr edilmişdir [4]. Kitabın redaktoru topluya daxil olan hər bir tənqidi essenin əvvəlində xülasə-təqdimat yazmışdır. Tədqiqatçı Karin Lesnik-Oberşteynin “Ən vacib olanlar: Uşaq ədəbiyyatı nədir? Uşaqlıq nədir?” adlı esssinə Piter Hantın təqdimatında oxuyuruq: *“Uşaq ədəbiyyatının öyrənilməsi özündə üç elementi ehtiva edir – ədəbiyyat, uşaqlar və yaşca böyük tənqidçilər. Bu üçlük arasında bir çətinlik vardır: bir tərəfdən ona görə ki, uşaqlıqla “uşaq”ı müəyyənləşdirmək çətinlikdir, digər bir tərəfdən isə ədəbiyyatın necə olursa-olsun uşaqların xeyrinə yazıldığı güman edilir”* [4, s.15].

“Britaniya uşaq ədəbiyyatı” adlı dərs vəsaitində aktual mövzuda yazdığı essesi çap olunan London Universitetinin Uşaq ədəbiyyatı üzrə professoru, uşaq şairi Maykl Rouzen isə 3 iyul 2017-ci il tarixli məktubunda Azərbaycan uşaqlarına yaradıcı olmağın sirlərinə bələd olmaq barədə fikirlərini bölüşmüşdür. O, yazırdı ki: *“16 yaşına çatır-çatmaz ingilis ədəbiyyatını öyrəndim. İngilis və İrland şairlərinin bir neçə məşhur şairini oxudum. Xüsusilə*

Ceyms Coysun “Qəribə adamın gənclik portreti” kitabından xəbərim vardı. Həmin kitabda bir neçə eksperimental yazı vardır. Kitabın əvvəlindəki yazı belə səslənir ki, sanki bir uşaq yaşa dolduqca, həmin sözlərin səslənişi də sanki yaşa dolur. Düşündüm ki, niyə mən də bu cür yazmağa cəhd göstərməyim?..” [5, s.239-240].

Maykl Rozen nəinki şeirləri, eləcə də ciddi elmi maraq doğuran araşdırmaları ilə Uşaq ədəbiyyatı məsələlərinin nüfuzlu alimi kimi də tanınır. “İngilis ədəbiyyatının Oksford bələdçisi” adlı (2009-cu il) ensiklopedik nəşrində onun “Uşaq ədəbiyyatı” əsəsində ingilis uşaq ədəbiyyatının ümumi inkişaf mənzərəsi, bu ədəbiyyatın zənginləşməsində və yeni mərhələsinin öyrənilməsində vacib məqamlara toxunmuşdur. Maykl Rozen Britaniyada uşaq ədəbiyyatının ayrı-ayrı inkişaf mərhələlərində folklor uşaq şeirlərinin, ədəbi nağılların spesifik cəhət və detallarının qarşılıqlı əlaqə məsələsinə münasibətini açıqlamışdır. Müasir uşaq ədəbiyyatına gəldikdə isə o, indi qloballaşan dünyada internet saytları, eləcə də elektron uşaq kitablarının yayımlanması və uşaq ədəbiyyatının inteqrasiyasının genişləndiyi mərhələdə, ədəbiyyatda ideya-bədii yeniliklərin müəyyənləşdirilməsinin qarşıda duran əsas məqsədlərdən biri olduğunu göstərmişdir. Bütün bunlar uşaq ədəbiyyatının inkişaf tendensiyasının elmi açıqlanmasına zəmin yaradır. Bu baxımdan onun uşaq ədəbiyyatının məşhur əsərləri sırasında C.K. Roulinqin yeddi cildlik “Harri Potter” adlı romanlar silsiləsinin (1997-2007), Filip Pulmanın “Qara başlanğıc” trilogiyasının və “Səlli Lokhartın sirli istintaqı” adlı tetralogiyasının (qeyd edək ki, müəllifin “Şimal şafəqi” adlı kitabı “Qara qüvvələr seriyası” ilə Azərbaycanda nəşr olunmuşdur), C.S. Lyusin yeddi cildlik “Narniya” kitablar silsiləsinin, C.R.R. Tolkinin “Hobbit” və “Üzüklərin hökmdarı” romanlarının (1837-1955) uşaqların təxminən 8-14 yaş arasında mütaliə vərdislərini daha da artırmaqda mühüm rolunu və əhəmiyyətini göstərməsi təsadüfi deyildir.

Tarixin yaddaşında iz qoyan və indi arxeoloji qazıntılarla balaca adamların kimliyindən çıxış edən alimlər də balaca kişiləri ədibin dili ilə “Hobbit” adlandırmışlar. Tarixin keşməkeşli və mübarizələrlə dolu həyatında insanların bir-birinə arxa-dayaq durması insanlığın ən gözəl xüsusiyyətlərindən sayılır.

C.R.R. Tolkinin “Üzüklərin hökmdarı” əsərində həm çöl, həm də iç səyahətlərdən bəhs edilir. Bu isə hər şeydən əvvəl, bir çox qədim Şərq və Qərb dastanlarındakı səyahət motivlərini xatırladır. Dünya ədəbiyyatının birinci kitabı hesab edilən “Gilqameş” dastanı, Homerin “İliada” və “Odisseyə”sı, Dantenin “İlahi komediyası”, Covanni Bokkaççonun “Dekameron”u, Cefri Çoserin “Kənterberi hekayələri” ilə müqayisədə ədibin saqasında müəyyən paralellər və səsləşmələrə rast gəlmək mümkündür.

Buffalo Dövlət Universitetinin professoru Corc C.E. Qrasin, C.R.R. Tolkin yaradıcılığına həsr etdiyi əsəsində yazır: *“Tolkinin saqasından (“Üzüklərin hökmdarı” əsərindən) aldığımız dərs bizə gün kimi aydındır. Sənin, yaxud mənim kimi adi adamlar üçün xoşbəxtliyə yalnız sosial kontekstdə çatmaq mümkündür və onun açarı isə sevgidir. Bu sevgi isə özünü sədaqətdə və onu bölüşməsində təcəssüm olunur... Hobbitlərdə olduğu kimi insanlar da xoşbəxtliyi başqaları ilə bölüşməyi təkid edir və bu, həm də digərləri ilə elə bir sevgi hissini*

saxlamaq deməkdir ki, biz keçəcəyimiz yolda düşüncəmizdə götür-qoy ona nail ola bilərik” [3, s.71].

C.R.R. Tolkinin “Üzüklərin hökmdarı” əsəri xeyirlə şərin arasında gedən mübarizənin canlı bədii təsvirini verən klassik sənət nümunəsidir. Tədqiqatçı Skott A. Davisonun yazdığı kimi müasir dövrdə XXI əsrin astanasında demək olar ki, dünyanın bir çox xalqlarının dilinə tərcümə olunan “Üzüklərin hökmdarı” epik fentezi romanının populyarlıq qazanmasının başlıca səbəblərindən biri müasir insanların hekayəti olmasıdır [1, s.99].

C.R.R. Tolkinin əsərlərində, xüsusilə “Üzüklərin hökmdarı” adlı trilogiyasının oxucuların ədəbi-estetik ehtiyaclarını təmin etməsinin əsas səbəblərindən biri ədibin “öz” mifini yaratmasıdır. O, öz mifini yaratmaq üçün uzun illər yaradıcılıq axtarışında olmuşdur. Ədibin orijinal mifində həm də qədim eposlarla müəyyən paralelliyin olduğunu axtarıb tapmaq mümkündür. XX əsrin ikinci yarısında “Üzüklərin hökmdarı” trilogiyası 1954-1956-cı illərdəki nəşrindən sonra oxucuya estetik-mənəvi dəyərləri aşılardan və uşaq ədəbiyyatının inkişafına təsir göstərən, bədii sənət əsərinin özəlliklərini özündə təcəssüm etdirən yenilikçi ruhu ilə seçilən ədəbi nümunəyə çevrilmişdir.

“Üzüklərin hökmdarı” trilogiyasında təqdim olunan obrazlar qədim island eposunda və Orta əsrlər dövrünün məşhur eposlarından olan “Beovulf”da, “Nibelunqlar haqqında nəğmə”də təcəssümünü tapan xarakterlərin ənənələrini bir növ yeni adaptasiyasından daha çox köhnə dünya ilə müasir dünya arasında təsəvvür ediləcək düşüncələrin cilasını yaratmışdır. Trilogiyada ədibin düşüncələrinin məhsulu olan reallıqlar, Aralıq dünya ayrı-ayrı dünya xalqlarının mədəni sərvəti və təcrübəsi bazasında oxucu düşüncəsində, həm də yeni dünya kimi möhtəşəm görünür.

C.R.R. Tolkinin yaradıcılıq fenomenini dərk etməyə cəhd göstərmək dünyanın mənzərəsini göstərmək baxımından mühüm aktualıq kəsb edir.

Ədibin yaradıcılığı Qərb ədəbi tənqidində zaman-zaman diqqət mərkəzində olmuşdur. Rusiyada, eləcə də dünyanın bir çox ölkələrində onun yaradıcılığına olan elmi maraq ədəbiyyatda yeni yanaşma çevrəsində yazıçının əsərlərində bədii əksini tapan məsələlərin öyrənilməsinə istiqamət vermişdir. Beləliklə, C.R.R. Tolkinin yaradıcılıq tematikasına marağın əsas səbəblərindən birinin də ingilis ədibinin müasirlərinə və gələcək nəslin düşüncə adamlarına bəşər taleyinin keçmişi və gələcəyi haqqında əsərlərində mövzu və ideyalar aləminin zənginliyinin bədii təcəssümünü tapmasıdır.

Ədəbi tənqiddə uşaqlıq konseptinin dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində müxtəlif zamanlarda yarandığı söylənilir. Böyük Britaniyada isə bu konseptin yalnız XVIII əsrdə “ixtira edildiyi” göstərilir. Belə ki, orta sinfin adamlarının uşaq məsumluğunun və oyunlarının dəyərini qeyd etdiyimiz zamandan etibarən dərk etməyə başladığı və uşaqların qayğısına qalmağa xüsusi diqqət yetirdiyi tarixi gerçəklikdir. Lakin fransız filosofu və nasiri Jan-Jak Russonun (1712-1778) uşaqların yaxşı təlim-tərbiyə almasına xitabən 1762-ci ildə nəşr olunmuş “Emil, yaxud tərbiyə haqqında” romanı dünya ədəbiyyatının qızıl fonduna daxil olmuş unikal əsər kimi

dəyərləndirilir. Eləcə də Britaniya Romantizminin böyük şairi Uilyam Uordsvortun 14 hissəli avtobioqrafik şeirlərdən ibarət olan “Preludiya, yaxud şair təfəkkürünün inkişafı” adlı kitabı ilk dəfə 1814-cü ildə nəşr olunandan sonra uşaqların da ən çox mütləq etdiyi əsərlər sırasına daxil olmuşdur. Şeirlər silsiləsinə daxil olan “Uşaqlıq və məktəb illəri”, “Məktəb illəri”, “Yay tətili” adlı şeirlər bir zaman irili-xırdalı oxucuların daha çox müraciət etdiyi mənbəyə çevrilmişdir [7].

“Harri Potter” romanlar silsiləsinin “Fəlsəfə daşı” adlı kitabında Harri Potterin valideynlərinin Voldemort tərəfindən öldürülməsinə dair IV fəsildə təsvir və dialoqlar dinamik üslub və dildə təqdim edilmişdir. Haqridin Harri Potterə onun valideynlərinin avtomobil qəzasında deyil, Voldemortun qətlə yetirdiyini söyləmək məcburiyyətində qaldığını görürük. Həmin hissənin fraqmentləri aşağıdakı kimidir: “... *Nə isə, sən artıq bilirsən onları kim öldürüb. O vaxta o (Voldemort), səni də öldürməyə cəhd edibmiş... Amma bacarmayıb! Məğlub olub sənə! Niyə – bax, burasını heç kim başa düşə bilmir. Bax o, sənin valideynlərini öldürüb hətta evinizi uçurub, amma səni öldürə bilməyib. Sən buna görə məşhursan, Harri. Çünki o, kimisə öldürmək qərarına gəlirdisə, həmin adam sağ qala bilməzdi*” [6, s.79-80].

Oxucular üçün bədii ədəbiyyat onlara gündəlik həyatın çətinliklərini aşmağa imkan verən reallıqdan çox ehtiyac duyulan bir qaçışa bənzəyir. Sehrli personajları ilə tanınan uydurma hekayələr oxucunun aqlını başından çıxara bilər. Bu təsir fentezi janrında daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Elmi və sosial qanunlarla əlaqəsi olmayan və yalnız təsəvvürləri ilə məhdudlaşan fentezi müəllifləri mövzuları araşdıraraq, əsərlərində qələmə aldığı əjdahaların göylərdə vuruşduğunu, yad adamların planetlər arasında sülhü qorumağa çalışdığını və Yerdəki insanlarla birlikdə qəribə məxluqların lövbər saldığını xəyallarına gətirib yeni dünyasını yaratmışlar.

Qeyd edək ki, fentezini digər janrlardan fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri də onun reallıqla əlaqəli olmamasıdır. Hekayələr insanın real vəziyyəti haqqında bəhs edə bilər, lakin bunları sehrli aləm kimi fantastik elementlərin köməyi ilə bir növ həyata keçirir. “Seçilmişin” və ya qaçılmaz əzabın peyğəmbərlikləri; dünyanın hər bucağından gələn qədim mifologiyalar; orta əsrləri yenidən düşünmək; yaxud tamamilə yeni dünyaların, irqlərin və canlıların yaradılması fantastik əsərlərdə uşaqları düşündürən əsas amillərdən birinə çevrilə bilər. Hər hansı ədəbi-bədii janrda yazılan əsərlər ədibdən təxəyyül tələb etsə də fantaziya sərhədlərini aşmaq istəyənlər üçün isə bu, sanki oyun meydançasını xatırladır.

Tədqiqatçı Culia Ekleşer “Harri Potter” romanlar silsiləsinin böyük uğurundan söhbət açarkən ədibin bütün dünya oxucularının qəlbinə hakim olmasının səbəbi barədə yazırdı:

“O, hələ heç bir əsərini nəşr etdirməzdən əvvəl yeddi kitabdan ibarət romanlar silsiləsinə yazmaq və nəşr etdirməyi planlaşdırarkən iddialı, hətta təkəbbürlü idi. Lakin bütün müəlliflərin iç dünyasında nəşr olunmaq üçün müəyyən qədər də olsa təkəbbür və ambisiyaya ehtiyacı olduğunu söyləyirlər. Layihəni həyata keçirmək üçün o, çox çalışdı, hətta yazmağa başlamazdan əvvəl hekayələri planlaşdırmağa və personajları yaratmağa beş il sərf etdi. Bu, onun erkən uğurunu təqib edən saxta hekayəni inkar edir: Rouling “Harri Potter və Fəlsəfə Daşı” kitabını Edinburqdakı kafedə, körpəsi yanındakı uşaq arabasında yatarkən yazdı. Tənha

valideyn olduğu üçün pul qazanmaq istəyirdi. Bu, həm də kitabların reallığına daha çox uyğundur: Roulinq bir günlük müəllif deyil. Öz-özünə onun süjetinin təfərrüatı hekayələrin quruluşunu və onları birləşdirmək üçün nəyin lazım olduğunu başa düşməkdən danışır” [2].

C.K. Roulinqin “Harri Potter” romanlar silsiləsi Harri Potterin erkən uşaqlığından –11 yaşından, yetkinlik dövrünə qədər tam bildungsroman kimi nəzərdən keçirilir. Romanlar ilk növbədə Harri Potterin yeniyetməlik dövrünə yönəldilsə də yavaş, qəfil sıçrayışlar və təəccüblü enmələr süjetin dönüşləri ilə yeddi mərhələdən keçir. Silsilənin ilk fəsillərində günahsız və sadələvh bir uşağın əsl kimliyindən xəbərsiz olan oxucu sonda bu uşağın inamlı və məsuliyyətli yetkinlik dövrünə qədəm basdığını və tədricən dəyişdiyinin şahidi olur.

C.K. Roulinqin əsərlərində bir sıra ciddi və əhəmiyyətli dəyişiklikləri müşahidə edirik. Bunlar yalnız xarakter və ya süjet xətti səviyyəsində deyil, eləcə də ədibin oxşar, lakin bir qədər fərqli mədəni xüsusiyyətlərin təsviri ilə bağlıdır. Oxucu sehrbazlıq dünyasının xüsusiyyətlərində, sehrbazların dilində və ya adətlərində dəyişiklikləri görə bilər. Lakin oxucu qəhrəmanın düşüncə tərzində ədibin yaratdığı qərar və mülahizələrlə tanış olur, ən əsası isə oxucuda yalnız özünə güvən hissi yaratmağa nail olur.

Uşaq fentezi ədəbiyyatı reallıqdan qaçmaq və qeyri-adi həyatın, macərələrin yeni tipini yaradan möcüzələr aləmində uşaqları əyləndirən və düşündürən ədəbiyyat kimi çağdaş dövrdə məşhurluq qazanmışdır.

Fentezi həm də insanları qütbləşdirməyə meyilli ədəbiyyat janrıdır. Bir qayda olaraq “ciddi” oxucular isə realizmə üstünlük verirlər.

Məsələn, Böyük Britaniyada – fentezi janrında yazılan əsərlər ədəbi aləmdə öz yerini təsdiqləyərək ictimai, həm də ədəbi-bədii inkişafın dialektikasını təmin etmişdir.

Qeyd edək ki, fentezi janrında əsərlər populyar mədəniyyətə aid edilir. Bu baxımdan ümumiyyətlə fentezinin realizmdən aşağı keyfiyyətli olduğunu qeyd edənlər də vardır.

Fentezinin marginallaşmasının özəlliyi ondadır ki, bütün yazılar müəyyən dərəcədə “fentezi” elementlərini özündə əks etdirir.

Uşaq ədəbiyyatı tənqidinin ən maraqlı cəhətlərindən biri də fentezisi ilə realizmi rəqib janrlarda qütbləşdirmək və uşaqların bu və ya digər janra üstünlük verdiyini və ya fentezidən realizmə (və ya əksinə) “inkişaf” etdiyini göstərməsidir.

Üçüncü minilliyin ilk iki onilliyində yeniyetmələr üçün nəşr edilən əsərlərin araşdırması təsdiq edir ki, fentezi janrında yazılan uşaq kitabları həmişəki kimi bədii estetik keyfiyyət orijinallığını özündə təcəssüm etdirən, onun mahiyyətini aydınlaşdıran uşaq ədəbi auditoriyasının aparıcı və əsaslı rolu ilə əvəzsiz tapıntı hesab edilir. Bu müddət ərzində satılan 450 milyon nüsxə “Harri Potter” romanlar silsiləsindən Stefani Meyerin romanlar silsiləsindəki yeni “gənc yetkinlik” fenomeninə çevrilmişdir. Belə görünür ki, uşaqlar həmişə olduğu kimi fenteziyə həvəs göstərirlər və “tərəqqi” etməkdən daha çox, fentezi, gənc yetkinlər bazarında distopiya fentezisinin hökmranlığı tam əksini təşkil edir.

Nəticə. Fentezi bir qayda olaraq metafora vasitəsilə işləyir – belə ki, tanış olmayan tanış

olanı dəstəkləmək və ya şərh etmək üçün istifadə olunur. Metaforalar açıq şəkildə digər dil formalarından az dəqiqdir (onlar daha mürəkkəb şərh proseslərinə məruz qalır) və bu, bəlkə də realizm üzərində fentezinin əhəmiyyətli dərəcədə üstünlüyüdür.

Fentezi gənc oxucu üçün çox şeyləri təklif edən janr kimi diqqəti çəkir. Bunun əsas səbəblərindən biri onun sosial reallığı dolay yolla (metafora, alleqoriya) şərh etməsi və buna görə də mürəkkəb əxlaqi sualları daha oynaq və şişirdilmiş şəkildə həll edə bilməsidir.

Ədəbiyyat

1. Davison S.A. (2004), Tolkien and the Nature of Evil - The Lord of the Rings and Philosophy. One book to rule them all. United States of America: Open Court Publishing Company, 99-109.
2. Eccleshare J. (2002), The publishing of a phenomenon. In Harry Potter Novels. Trowbridge: Croomwell Press.
3. Gracia J.J.E. (2004), The Quests of Sam and Gollum for the Happy Life - The Lord of the Rings and Philosophy. One book to rule them all. USA: Open Court Publishing Company, 61-71.
4. Hunt P. (2003), International Companion Encyclopedia of Children's Literature, 2nd edition. Publisher: Taylor and Francis, 944.
5. Xəlilli Ş., Əliyeva S. (2018), Britaniya uşaq ədəbiyyatı. Bakı, 462.
6. Roulinq C.K. (2013), Harri Potter və Fəlsəfə Daşı. Tərcümə edəni: Ağazadə F. Bakı: Qanun nəşriyyatı, 436.
7. Wordsworth W. (2001), The Prelude or Growth of a Poet's Mind: An Autobiographical Poem. DjVu Editions, 225.